ԱՂՈՒԴԻ

Գտնվում է Սիսիանի շրջանում։ Ստ. Օրբելյանը մոտիկ հնչմամբ երկու գյուղ ունի հիշատակած՝ Աղխիտու և Աղիտու. առաջին անվան հիշատակությունը կապված է 8-րդ դարի կեսերի դեպքերի հետ և գավառացուցակներում չկա, բայց դեպքերի նկարագրությունից պարզ երևում է, որ Ծղուկ գավառի մեջ պիտի լիներ։ Երկրորդ գյուղը՝ Աղիտուն, Ծղուկ գավառի ցանկի մեջ է միայն։ Պետք ենթադրել, որ երկու անվան տակ միևնույն գյուղն է հիշատակված, եթե գրչագրական սխալ չկա, ապա Աղխիտու հին ձևը հետագայում պարզեցվել և Աղիտու է դարձել։ Աղիտուն Ծղուկի մեծ գյուղերից էր, 12 չափ հարկով և Սյունիքի եկեղեցական դասի 3-րդ տեղն ուներ։

Այս գյուղում է գտնվում առնվազն 7-րդ դարի ճարտարապետական արժեքավոր և հազվագյուտ մի հուշարձան, դա երեք նկուղաձև բաժիններ ունեցող թաղակապ դամբարան է, որոնց վրա կանգնեցված է մի բարձր և գեղեցիկ կոթող, որի բարձրությունը բաժանված է 2 անհավասար մասերի կամ հարկերի։ Կողքերից քառանիստ սյունանման պատերը բարձրանում են մինչև վերին կեռը, որոնք իրենց $^{1}/_{3}$-ում հատվում են. առաջին հարկում որմնասյուների կենտրոնում բարձրանում է կլոր-բազմանիստ մի սյուն, որը բաց տարածությունը բաժանում է երկու մասի. այդ տարածությունները վերևում պսակվում են պայտաձև կամարներով. դրանց վրա երկրորդ հարկն է, որի արանքի տարածությունը բազրիքի ճյուղերի նմանող երկու սյունիկներով բաժանված է 3 մասի։

Այս հազվագյուտ հուշարձանին նմանություն ունեցող մեկ հատ ևս կա Հայաստանում, Ուզունլար գյուղում (Օձուն)։

Մեջ բերված 6 արձանագրություններից 5-ը այս հուշարձանի վրա են, բայց հուշարձանի ժամանակի հետ չեն կապված. վերջինը գյուղի հյուսիսային մասում գտնվող աղբյուրի ակի վրա դրված մեծ քարի վրա է։ Բոլորն էլ հրատարակվում են առաջին անգամ։

279. ԱՂՈՒԴԻ. Հուշարձանի հարավային որմնասյան միջին քիվի վրա և նրա տակը. 6 տ.

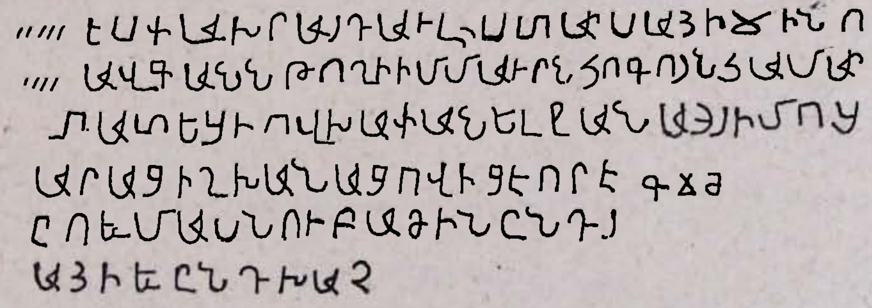

ԿԱՄԱՒՆ ԱԾՈՅ ԵՍ ՓԱԽՐԱՑԴԱՒԼԷՍ ՏԱՐՍԱՑԻՃԻՆ Ո[ՐԴԻ,
ՉԱՎԴԱՆՆ ԹՈՂԻ ԻՄ ՄԱՒՐՆ ՀՈԳՈՑՆ ՀԱՄԱՐ ։ ԴԻ ՀԱՍ-
ՏԱՏԵՑԻ. ՈՎ ԽԱՓԱՆԵԼ ՋԱՆԱՑ ՑԻՄՈՑ | ԿԱՄ ՑԱՒՏԱՐԱՑ
ԻՇԽԱՆԱՑ, ՈՎ ԻՑԷ ՈՐ Է ։ԳՃԺ Ը։ Ո ԵՒ ՄԱՍՆ ՈՒ ԲԱԺԻՆ
ԸՆԴ Ց[ՈՒԴԱՑԻ ԵՒ ԸՆԴ ԽԱՉ[ԱՀԱՆՈՒԱՑՆ ԱՌՑԷ]։

Սկզբի երեք տողի առաջին մասերը կոտրված են հնում։ Վերջին երեք տողի սկզբի մասերը նորոգության ժամանակ նոր քարով են փոխարինվել. վերջին նախադասությունը գրիչը թերի է թողել, լրացնում ենք ըստ իմաստի։

Լուսանկ. տախտ. XXVI, 102

501—7

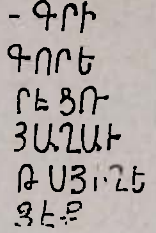

280. *ԱՂՈՒԴԻ. հուշարձանի հարավային որմնասյան վրա. երեսով արևմուտք. 6 տ.*

[Զ]ԳՐԻ|ԳՈՐ Ե|ՐԷՑՈՒ | ՅԱՂԱԻ|ԹՍ ՅԻՇԵ|ՑԷՔ:

Լուսանն. տախտ. XXV. 101

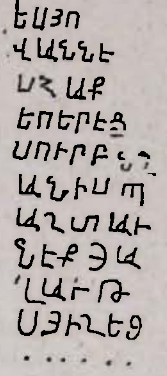

281. *ԱՂՈՒԴԻ. հուշարձանի կենտրոնի ութանիստ սյան վրա, մանրատառ. 11 տ.*

ԵՍ ՅՈՎԱՆՆԷՍ ՇԱՔԵՈ ԵՐԵՑ.
ՍՈՒՐԲ ՆՇԱՆԻՍ ՊԱՇՏԱԻՆԷՔ ՅԱ.Ղ.ԱԻԹՍ ՅԻՇԵՑ[Է]Ք:

Լուսանկ. տախտ. XXV, 99

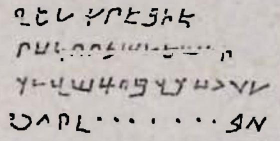

282. *ԱՂՈՒԴԻ. հուշարձանի հյուսիսային խորշի մուտքի կողին, մանրատառ, հայերեն և այլ գրերով խառն. 4 տ.*

283. *ԱՂՈՒԴԻ. հուշարձանի հարավային խորշի հյուսիսային պատին. ներքուստ. 3 տ.*

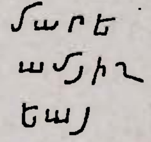

ՄԱՐԵԱՄ ՅԻՇԵԱՑ

284. *ԱՂՈՒԴԻ. գյուղամիջի աղբյուրի վրա դրված քարի վրա. 6 տ.*

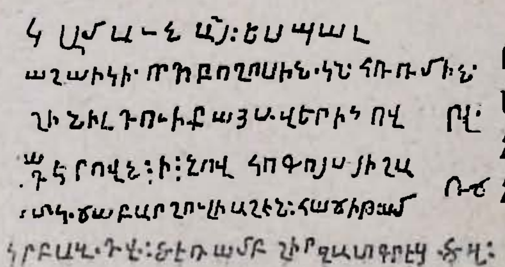

ԿԱՄԱՒՆ ԱՅ. ԵՍ ՊԱՂ.ԱՇԱԻԿԻ, ՈՐԴԻ
ԲՈՂՈՍԻՆ, ԿԻ[Ն] ՀՌՈՒՄԻՆ | ՇԻՆԵԼ ԴՈՒԻՔ
ԱՅՍ ՎԵՐԻ ՆՈՎ|ՍԱՆԴԵՐՈՎՆ, :Ի: ՆՈՎ.
ՀՈԳՈՅՍ ՅԻՇԱՏԱԿ, ՃԱԲԱՐ ՂՈՒԼԻ ԱՂԷՆ
ՀԱՃԻ ԹԱՄԿՐԲԱՋ. ԴՎ. ԾԵՌԱՄԲ ՇԻՐՋԱՏ
ԳՐԵՑ. ԹՎ. :ՌՃԾԶ:

Լուսանկ. տախտ. XXV, 100